

İSKEMİK SEREBROVASKÜLER HASTALIKTA DÜZENLİ ANTIHİPERTANSİF İLAÇ KULLANIMI İLE HASTALARIN EĞİTİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ömer KARADAŞ,¹ Hakan Levent GÜL²

¹GATA, Nöroloji Anabilim Dalı, Ankara;

²Dr. Lütfi Kırdar Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Nöroloji Kliniği, İstanbul

İskemik serebrovasküler hastalığın önlenmesinde risk faktörlerine yönelik tedaviler önemli yer tutmaktadır. Hipertansiyon iskemik serebrovasküler hastalık gelişiminde bağımsız değiştirilebilir en önemli risk faktörlerinden biridir. Hipertansiyonun tedavisi ile iskemik inme sıklığında büyük oranda azalma sağlanmaktadır. Sistolik kan basıncının normal sınırlarda tutulmasının morbidite ve mortaliteyi de önemli ölçüde azalttığı gösterilmiştir. Bu çalışmada, hastaların eğitim düzeyi ile düzenli ilaç kullanımı arasındaki ilişki araştırıldı. Ocak 2010 - Haziran 2010 tarihleri arasında iskemik serebrovasküler hastalık tanısı alan, hipertansiyon risk faktörü olan 75 hastanın, eğitim düzeyleri ile risk faktörüne yönelik ilaçlarını düzenli kullanıp kullanmadığı araştırıldı. Hastaların 44'ünün ilaç kullanımının düzensiz, 31'inin düzenli olduğu saptandı. Okur-yazar olmayan 3 hastadan 3'ünde, ilköğretim mezunu olan 29 hastanın 21'inde, lise mezunu 26 hastanın 14'ünde, 17 üniversite mezununun ise 6'sında düzensiz ilaç kullanım öyküsü mevcuttu. Öğrenim seviyesi ile düzensiz ilaç kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptandı. İskemik serebrovasküler hastalık gelişimi ile hipertansiyon ve düzensiz antihipertansif kullanımının ilişkisi mevcuttur. Eğitim düzeyi düştükçe düzenli ilaç kullanımı azalmakta, dolayısı ile serebrovasküler hastalık gelişme riski artmaktadır. Hastalara düzenli kullanılması gereken ilaçların eğitimi tedavi öncesi verilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Hipertansiyon; risk faktörleri; serebrovasküler hastalık.

THE RELATION BETWEEN REGULAR ANTIHYPERTENSIVE DRUG USE AND EDUCATION LEVEL OF PATIENTS IN ISCHEMIC CEREBROVASCULAR DISEASE

In the prevention of ischemic cerebrovascular disease (ICVD), treatment against risk factors takes an important role. Hypertension (HT) is one of the most important independent modifiable risk factors in ICVD development. Treatment of HT decreases the incidence of ICVD. It was shown that maintaining blood pressure within normal limits reduces mortality and morbidity significantly. In this study, it was aimed to detect the association between regular drug use and education level of ICVD patients. Between January 2010 and June 2010, 75 patients diagnosed as ICVD who had a risk factor of HT were investigated according to their education level and regular antihypertensive drug use. Forty-four patients had irregular and 31 had regular drug use. Three of 3 illiterate patients, 21 of 29 primary school graduates, 14 of 26 high school graduates, and 6 of 17 university graduates had irregular drug use. There was a statistically significant association between education level and irregular drug use. There is a relation between the development of ICVD and HT and regular antihypertensive drug use. As the education level decreases, regular drug use decreases, and thus the risk of development of ICVD increases. Education regarding the drugs that need to be used regularly must be given before treatment.

Key Words: Hypertension; risk factors; cerebrovascular disease.

Başvuru tarihi: 25.08.2010 **Kabul tarihi:** 19.11.2010

İletişim: Dr. Ömer Karadaş, GATA Nöroloji Anabilim Dalı, 06320 Etlik Ankara.

Tel: +90 - 312 - 322 89 18 **e-posta:** dromerkaradas@hotmail.com

Dünya Sağlık Örgütü tanımlamasına göre inme, vasküler neden dışında görünür bir neden olmaksızın beyin kan akımının bozulması sonucunda, fokal serebral fonksiyon kaybına ait belirti ve bulguların hızla yerleşmesi ve bu bulguların 24 saatten uzun sürmesi ile kendini gösteren klinik bir sendromdur.^[1]

İskemik inme için en önemli değiştirilebilir risk faktörü hipertansiyondur. Sistolik 160 mmHg, diyastolik 90 mmHg'nın üstündeki kan basınçlarında rölatif inme riskinin 4 kat arttığı tahmin edilmektedir. Antihipertansif tedavinin inmeye olan etkisi klinik çalışmalarla oldukça iyi bir şekilde gösterilmiştir. Sistolik kan basıncının ayarlanmasının inmenin önlenmesinde önemli olduğu gösterilmiştir.^[2,3] Hipertansiyonun ACE inhibitörleri ile tedavi edilmesiyle inme rekürrensünün %25 oranında azaltıldığı gösterilmiştir.^[3] Lawes ve ark.'nın^[4] kan basıncı ile inmenin ilişkisini anlatan derlemesinde, randomize kontrollü çalışmaların sonuçları ile uyumlu olarak, Asya Pasifik bölgesi kadar Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'daki kohort çalışmaları ile de, 60-79 yaş arasındaki olguların sistolik kan basıncındaki her 10 mmHg'lik düşüşün inme riskini yaklaşık 1/3 oranında azalttığı gösterilmiştir. Bu oran yaşa bağlıdır ve 80 yaşından sonra daha güçlü bir korelasyon göstermektedir.

İzole sistolik hipertansiyon ortalama sistolik kan basıncı ≥ 140 mmHg ve ortalama diyastolik kan basıncı < 90 mmHg olarak, izole diyastolik hipertansiyon ise ortalama sistolik kan basıncı < 140 mmHg ve ortalama diyastolik kan basıncı ≥ 90 mmHg olarak tanımlanmıştır.^[5] Hipertansiyonda farkındalık, hipertansif olan bireylerde daha önce bir sağlık çalışanı tarafından hipertansiyonun varlığının söylenmesi olarak tanımlanmıştır.^[6-8]

Toplumumuzda birçok insan hipertansiyon hastalığının farkında değildir. Bunun yanında hipertansiyon tanısı almış ve antihipertansif tedavisi düzenlenmiş hastalarda da ilaç kullanımının düzenli olmadığı bir gerçektir.

Bu çalışmada, kliniğimize inme tanısı ile yatırılmış hipertansiyon hastalığı bulunan hastaların, eğitim düzeyleri ile düzenli antihipertansif ilaç kullanımı ve dolayısı ile beyin damar hastalığı ile olan ilişkilerini değerlendirdik.

HASTALAR VE YÖNTEM

Ocak 2010 - Haziran 2010 tarihleri arasında Nöroloji Kliniği'ne müracaat edip iskemik serebrovasküler hastalık tanısı alan, risk faktörü olarak hipertansiyon öyküsü bulunan 31 kadın, 44 erkek toplam 75 hastanın eğitim düzeyleri ile risk faktörüne yönelik ilaçlarını düzenli kullanıp kullanmadığı araştırıldı. Kadınların yaş ortalaması $70,6 \pm 11,8$, erkeklerin yaş ortalaması $69,1 \pm 13,1$ ' idi. 3 (%4) hasta okur-yazar değildi, 29 (%38,7) hasta ilköğretim, 26 (34,7) hasta lise, 17 (%22,6) hasta üniversite eğitimi görmüştü. İstatiksel analiz için "SPSS for Windows 16.0" paket programı kullanıldı.

BULGULAR

Hastaların 44'ünün (%59) antihipertansif ilaç kullanımının düzensiz, 31'inin (%41) düzenli olduğu saptandı. Okur-yazar olmayan 3 hastadan 3'ünde, ilköğretim (ilkokul veya ortaokul) mezunu olan 29 hastanın 21'inde, lise mezunu 26 hastanın 14'ünde, 17 üniversite mezununun ise 6'sında düzensiz ilaç kullanım öyküsü vardı (Tablo I). Eğitim seviyesi ile düzenli antihipertansif ilaç kullanımını arasındaki ilişki değerlendirildi ve öğrenim seviyesi düştükçe ilaç kullanımının düzensiz olduğu belirlendi ($p=0,026$).

Tablo I. Düzensiz ilaç kullanan hastaların eğitim düzeylerine göre dağılımı

	Hasta sayısı	Düzensiz ilaç kullanımı
Okur-yazar değil	3 (%4)	3 (%4)
İlköğretim	29 (%38,7)	21 (%28)
Lise	26 (%34,7)	14 (%18,6)
Üniversite	17 (%22,6)	6 (%8)
Toplam	75 (%100)	44 (%58,6)

TARTIŞMA

Günümüzde hipertansiyon, inme ve kalp-damar hastalıklarına bağlı yüksek mortalite ve morbidite oranlarını azaltmaya yönelik mücadele çalışmalarını çeşitli ülkelerde ulusal sağlık politikası olarak kabul edilmiştir.^[9]

Hipertansiyon, dünyada önlenebilir ölüm nedenleri içerisinde bir numaralı risk faktörüdür.^[5-8,10] Türk hipertansiyon prevalans çalışmasında, Türkiye’de hipertansiyon prevalansının %31,8 olduğu bulunmuştur.^[5]

Türkiye’de hastane bazlı yapılmış olan bir çalışmada, hemorajik beyin hastalığı geçirmiş hastaların %86,5’inde hipertansiyon öyküsü olduğu bildirilmiştir.^[11]

Sosyoekonomik düzeyi farklı olan iki sağlık ocağında takip edilen hipertansiyon hastalarının dahil edildiği bir çalışmada, kan basıncı kontrolü sağlanmış ve sağlanamamış hastaların eğitim ve gelir düzeyleri incelenmiş ve kan basıncı kontrol altında olmayanların eğitim düzeylerinin genellikle ilkökul ve ortaokul mezunu olduğu, kan basıncı kontrol altında olanların ise ağırlıklı olarak ortaokul ve lise mezunu olduğu saptanmıştır.^[9]

Biz de çalışmamızda, biraz farklı olarak hipertansiyonun inmedeki sıklığı yerine, eğitim düzeyi ve bununla ilintili düzenli antihipertansif ilaç kullanımının inmedeki yerini inceledik. Hastaların eğitim düzeylerinin artışı ile ilaç uyumunun, dolayısı ile inme riskinin azaldığına işaret etmek istedik.

Düzensiz ilaç kullanımına bağlı inme oranlarının azaltılması için, kısa vadede hasta ve hasta yakınlarına sağlık çalışanlarınca tedavi ile ilgili bilgilendirme ve eğitimlerin daha detaylı ve daha fazla vakit ayırarak verilmesi, uzun vadede ise toplumun eğitim düzeyinin artırılması için programlar yapılması gerekmektedir.

Antihipertansiflerle primer korunma sağlanan hastalarda bu risk faktörünün hangi oranda kontrol altında tutulduğunun, hastanın eğitim düzeyi ve düzenli antihipertansif ilaç kullanımı ile ilişkili olduğunu düşünmekteyiz. Hastalara iskemik serebrovasküler hastalık risk faktörlerine yönelik

başlanan ilaçların kullanılmasının önemi, hastalara ilaç başlarken belirtilmeli ve düzenli kullanımın önemi anlatılmalıdır.

Eğitim kurumlarının, radyo-televizyon ve/veya gazete gibi yayın organlarının düzenli ilaç kullanımının önemini belirten eğitici belgeler ve bilgilere yer vermesi gerekmektedir. Özellikle ilaçlara doktor kontrolünde başlayıp, doktor kontrolünde kesilmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Bu şekilde birçok hastalığın önlenebileceği ve mortalite ve morbidite oranlarının düşeceğini düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

1. Onat Ş, Erkin G. İnmede risk faktörleri. FTR Bil Der 2008;11(1):30-7.
2. Eskiuyurt N, Yalman A, Vural M, Kızıldaş H, Bölükbaş N, Çeşme F. İnmeli olguların özellikleri ve fonksiyonel durum sonuçları. İst Tıp Fak Derg 2005;68(3):71-7.
3. Zhang H, Thijs L, Staessen JA. Blood pressure lowering for primary and secondary prevention of stroke. Hypertension 2006;48(2):187-95.
4. Lawes CM, Bennett DA, Feigin VL, Rodgers A. Blood pressure and stroke: an overview of published reviews. Stroke 2004;35(4):1024.
5. Altun B, Arici M, Nergizoğlu G, Derici Ü, Karatan O, Turgan Ç, et al. Prevalence, awareness, treatment and control of hypertension in Turkey (the PatenT study) in 2003. J Hypertens 2005;23(10):1817-23.
6. Büyüköztürk K, İlerigelen B, Kabakçı G, Koylan N, Kozan Ö. Türkiyedeki hipertansiyon hastalarının risk profillerinin belirlenmesine yönelik geniş ölçekli bir çalışma: I.C.E.B.E.R.G. çalışması. Türk Kardiyol Dem Arş 2004;32(6):344-9.
7. Kara B, Uzun Ş, Yokuşoğlu M, Uzun M. Hipertansiyon hastalarında ilaç bilgisinin kan basıncını düşürmek için uygulanan yöntemlere etkisi. TAF Prev Med Bull 2009;8(3):231-8.
8. Özkara A, Turgut F, Selçoki Y, Kanbay M, Karakurt F, Tekin O. Hipertansiyon hastalarının ilaçlarına ve sağlık merkezlerine uyumları. Yeni Tıp Dergisi 2008;25(2):97-101.
9. Aparıcı M, Kardeşoğlu E, Yiğiner Ö, Özmen N, Cingözbay BY, Cebeci BS. Sosyoekonomik düzeyi farklı bölgelerde bulunan iki sağlık ocağında takip edilen hipertansiyon hastalarının tedaviye uyum süreci ve değişik özelliklerinin karşılaştırılması.

TAF Prev Med Bull 2008;7(4):333-8.
10. Göçgeldi E, Babayiğit MA, Hassoy H, Açıklı CH, Taşçı İ, Ceylan S. Hipertansiyon tanısı almış hastaların algıladıkları yaşam kalitesi düzeyinin ve etki eden faktörlerin değerlendirilmesi. Gülhane Tıp

Dergisi 2008;50:172-9.

11. Börü ÜT, Gül L, Taşdemir M. A hospital-based study on long-term mortality and predictive factors after spontaneous intracerebral hemorrhage from Turkey. Neurology Asia 2009;14(1):11-4.